

ledes kan jeg ogsaa sige, at Regeringen er villig til at tage det Spørgsmaal i sine Hænder: Hvorledes man kan naa til en effektiv Aflysning af Tiende inden for et rimeligt Spand af Tid og med en passende Hensyntagen til alle Sider. Men det vil være klart, at denne Opgave i sig selv er saa omfattende og vanskelig, at den ikke kan udføres i ganske kort Tid, og det saa meget mindre som der først maa tilvebringes adskillige, i alt Fald nogle, af de Oplysninger, som jeg før pegede paa.

For mig staar det dog saaledes, at denne Sag, Aflysningen af Tienden, virkelig har en saadan Karakter, at der er Opfordring for Staten til at yde sin Medvirkning til dens Løsning og ogsaa til at bringe Ofre derfor; men det forekommer mig — det vil jeg straks udtale — at det Offer, som her forlanges af Statskassen, er alt for vidtgaaende og alt for lidet begrundet. Der lægges jo uden videre straks en Fjerdedel af Tiendens Beløb over paa Statskassen, og med den ejendommelige Forkærlighed for Omsvøb, der skjuler og tilslører, hvad det er, der egentlig sker, lægges der dernæst Beslag paa et yderligere Bidrag af Statskassen ved en Rentelettelse for Tiendeyderne. Denne Rentelettelse blev i Fjor af min Forgænger anslaaet til mindst $\frac{1}{2}$ pCt. Jeg tror, at man under de nuværende Pengeforhold maa sige, at den i Virkeligheden er fulde $\frac{3}{4}$ pCt., saa at det i Virkeligheden er $\frac{3}{16}$ af Tiendelaanets Ydelser, der blive lagte over paa Statskassen. Derved vokser dennes Byrder meget betydeligt. Min Forgænger paa denne Plads anstillede i Fjor en Beregning, hvorefter Statens samlede Offer vilde blive omtrent 47 Mill. Kr. Efter mit Skøn er denne Beregning, som jeg senere skal komme til, ikke saa lidt for lav. Men selv om vi tage den, som den er, og gaa ud fra det, som han gik ud fra, turde Tallet blive for lavt. Det, det drejer sig om, er at faa afløst et samlet Tiendebeløb til en Værdi af noget over 120 Mill. Kr., og naar Staten af dette samlede Beløb skal tage de 47 Mill. Kr., er det en efter min Mening uforholdsmæssig Del, som væltes over paa Statskassen. Og hvad vil det sige: Statskassen? Det vil i Virkeligheden sige dem, der nu ikke ere direkte tiendepligtige.

Og hvad anfører man saa til Begrundelse af dette store Krav til Statskassen? Man anfører, hvad der i Fjor kom frem i denne Sal med megen Styrke, den Uretfærdighed, som i sin Tid skal være begaaet ved Tiendens Paalægning. Jeg kan aldeles ikke godkende disse Fremstillinger. Jeg

tror, at det blev i Fjor tilstrækkelig oplyst, at den historiske Forsknings Resultat er dette, at Tienden ikke blev paatvungen Tiendeyderne ved Statens Tvang, men det var en mellem Gejstligheden og Befolkningen sluttet Overenskomst, som vel overvejende havde sin Rod i Tidens religiøse Følelser, men til Dels vel ogsaa deri, at der paa den anden Side ydedes Befolkningen Goder, som den satte Pris paa. Statens Tvang indskrænkede sig nærmest til dens egne Lensmænd og andre, der stod i direkte Forhold til den, med andre Ord vel nærmest til at lægge Tiende paa de Jorder, hvor man nu klager over en ny Uret, idet de atter ere blevene gjort tiendefri.

Naar man nu saa stærkt fremhæver den Uret, der skal ligge i, at denne Byrde kun hviler paa en Del af Befolkningen, tror jeg ogsaa, man ser noget skævt paa dens Side af Sagen, thi det maa dog erindres, at Kirketienden for den langt overvejende Del — der kan maaske gives nogle Undtagelser, særlig med Hensyn til de store Stiftskirker, men jeg er ikke tilstrækkelig inde i disse Forhold til at turde udtale mig bestemt derom — i Landkommunerne ydes til Vedligeholdelse af Landsbykirkerne, og at Præstetienden, som ydes i Landsbymenighederne, ydes til Lønning af Landsbypræsterne. Det er meget muligt, at det ogsaa kan paavises, at der her og der ydes nogen Tiende til Præsterne i Byerne, men det vil let erkendes, at for saa vidt dette hidrører fra, at Præsterne foruden Bykaldet have et Landsbykald som Anneks, bliver det ikke nogen Undtagelse fra Reglen. I hvilket Omfang der ud over dette kan være Tale om, at der ydes Præstetiende til Præster i Byerne, tør jeg ikke have nogen Mening om i dette Øjeblik, det er netop et af de Forhold, som kunne og bør søges oplyste ved en indgaaende Undersøgelse. Men det maa ikke glemmes, at Byerne have deres Kirker et vedligeholde, deres Præster at lønne, og at man derfor ingenlunde kan gøre gældende, at det er en Byrde, der er lagt udelukkende paa Jordbruget, at det skal opretholde Kirkerne og Præsterne her i Landet.

Jeg maa derfor, med Hensyn til hele dette Punkt om den Uretfærdighed, der skal være begaaet i sin Tid ved Paalægningen af Tienden, henholde mig til, hvad der her blev sagt forleden Dag af det ærede Medlem for Odense Amts 1ste Valgkreds (Scavenius). Jeg ser Sagen paa ganske lignende Maade, og jeg tilføjer, saaledes som jeg ogsaa tror, han udtalte, at i hvert Fald en Uret, der er begaaet for 800